https://dergipark.org.tr/tr/pub/igdirsosbilder

Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

E-ISSN: 2147-6152

Yıl 15, Sayı 41, Ocak 2026

[Araştırma Makalesi] **Atıf/Citation**: Aktaş, R. (2026). "Rus Toplumundaki Sosyokültürel Değerlerin İzdüşümü Olarak 'Özdeyişler' (İ. S. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' Adlı Romanı Örneğinde)", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (41): s. 405-419. **Gönderim Tarihi**: 14.06.2025 **Kabul ve Yayın Tarihi**: 25.01.2026-25.01.2026 **DOI**:10.54600/igdirsosbilder.1719567

Yazar/Author

Renata AKTAŞ*

Makale Adı/Article Name

Rus Toplumundaki Sosyokültürel Değerlerin İzdüşümü Olarak 'Özdeyişler' (İ. S. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' Adlı Romanı Örneğinde)

'Aphorism' as a Projection of Sociocultural Values in Russian Society (In the Example of I. S. Turgenev's Novel 'Fathers and Sons')

ÖZ

İvan Sergeyeviç Turgenyev'in Rus edebiyatının dönüm noktalarından biri olan 'Babalar ve Oğullar' ('Отцы и дети') adlı romanı, XIX. yüzyılın ortalarında Rusya'da sosyokültürel değerlerin karmaşık dönüşüm sürecini tasvir eder. Roman, geleneksel değerlere bağlı soyluların temsilcileri olan 'babalar' ile bu değerleri reddeden ve yeni idealler için çabalayan nihilistler olan 'oğullar' arasındaki çatışmayı canlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Romanda anlatılan kuşak çatışması, yalnızca farklı nesillerin çatışmasını değil, aynı zamanda farklı dünya görüşü paradigmalarının, fikirlerin ve ideallerin mücadelesini de temsil etmektedir. Bu makale, roman karakterlerinin, o dönemin Rus toplumunda hâkim olan sosyokültürel değerlerin somut bir örneği olan kanatlı ifadelerini analiz etmektedir. Sistematik özdeyiş analizi, 19. yüzyıl Rusya'sının sosyal değişimleri hakkında derin bir anlayış sağlarken, kuşakların ebedî çatışması üzerinden Rusya'ya özgü değerler silsilesinin farkına varılmasına olanak tanır. Analiz sonucunda, eserin başkahramanlarından Bazarov'a ait özdeyişler geleneksel değerlere, ideallere ve otoritelere yönelik yıkıcı tutumların bir örneği olarak ortaya konmuştur. Kirsanov'un özdeyişleri ise tam tersine geleneksel değerlere, otorite ve ideallere olan inancın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca romanda Rus toplumundaki kişilerarası (aile ve kişisel), sosyal, maddi, estetik, eğitimsel, yaşamsal (yaşam ve ölüm), ulusal ve dinî değerler tartışması ele alınmıştır. Nihayetinde çalışma, Turgenyev'in eserinin, nesiller arası kültürel, siyasi ve ahlaki anlaşmazlıkların tarihsel sürekliliğini ve günümüz Rusya'sındaki millî geleneklere dönüş eğilimini anlamlandırmada hâlâ geçerliliğini koruduğunu savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: özdeyişler, sosyokültürel değerler, "Babalar ve Oğullar", Turgenyev.

ABSTRACT

Ivan Turgenev's seminal novel, Fathers and Sons, provides a critical depiction of the socio-cultural transformation occurring in mid-19th century Russia. The narrative elucidates the generational conflict between the traditionalist nobility ('fathers') and the emergent nihilist movement ('children'). Doubtlessly, this conflict extends beyond mere generational discord to encompass a fundamental struggle between divergent worldview paradigms. In our study undertakes an analysis of the aphoristic pronouncements of the novel's characters, utilizing them as a lens through which to examine the prevailing socio-cultural values of the period. This article analyzes the winged expressions (aphorisms) of the novel's characters, which serve as concrete illustrations of the prevailing socio-cultural values within Russian society of that era. A systematic analysis of these aphorisms provides a deep understanding of the social changes in 19th-century Russia and allows for the recognition of the value system specific to Russia through the lens of the eternal conflict between generations. The analysis reveals a comprehensive exploration of interpersonal, social, material, aesthetic, educational, existential, national, and religious values within Russian society. Furthermore, the aphorisms attributed to Bazarov, a representative of the 'children', exemplify a destructive posture towards established values, ideals, and authority. Conversely, Kirsanov's aphorisms, representing the 'fathers', underscore the significance of tradition, deference to authority, and adherence to established ideals. In addition, the novel deals with the discussion of interpersonal (family and personal), social, material, aesthetic, educational, vital (life and death), national and religious values in Russian society. Ultimately, the study asserts that Turgenev's work remains relevant for understanding the historical continuity of cultural, political, and moral disagreements between generations and for interpreting the contemporary trend of returning to national traditions in modern Russia.

Keywords: aphorism, sociocultural values, "Fathers and Sons", Turgenev

* Öğr. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, renataaktas@akdeniz.edu.tr

Extended Abstract

Ivan Sergeyevich Turgenev's Fathers and Sons (Отцы и дети) stands as a crucial monument in Russian literary history, accurately capturing the turbulent mid-19th century—a period marked by profound shifts in Russia's socio-cultural value system. The core narrative tension arises from the conflict between the "fathers"—the aristocratic generation clinging to established traditions and idealism—and the "sons"—the generation of nihilists advocating for radical change, pragmatism, and the rejection of all inherited authorities. This generational struggle transcends a simple age gap, embodying a profound conflict between competing philosophical, political, and social ideologies. Consequently, continuous re-evaluation of cultural values is essential. However, disregarding historical experience severs the link between eras and deprives society of its guiding principles. The erosion of memory concerning the past, which serves as a repository of these values, ultimately leads to the degradation of both the individual and society. In this context, aphorisms emerge as a vital element of cultural memory for transmitting cultural experience and shaping societal worldview.

This article posits that Turgenev masterfully utilizes aphorisms (or "winged expressions") uttered by the novel's characters as condensed cultural codes, serving as concrete evidence of the socio-cultural values prevalent in Russian society at the time. The study aims to systematically analyze these expressions to uncover how they reflect the era's social dynamics and mediate the ideological clash between the old and the new.

Aphorisms are concise and memorable expressions that encapsulate profound thoughts, observations, or moral truths. They condense centuries of generational experience, conveying knowledge about morality, ethics, social norms, and life principles. Dating back to pre-Socratic times, aphorisms function as "cultural codes" reflecting a nation's history, mentality, values, and worldview. They facilitate the comprehension of the world, aid in understanding complex phenomena, help in forming individual perspectives, and enable the appreciation of cultural heritage, history, mentality, values, and traditions. Moreover, aphorisms are significant lexical components within literary works, often expressing the central idea of a novel, amplifying emotional impact, revealing character traits, and articulating universal truths and observations.

This study examines the phenomenon of aphorisms as a crucial component of society's cultural memory. As concise expressions of wisdom, aphorisms frequently reflect and comment on sociocultural values. The article delves into the process of aphorism creation and usage, which encompasses several stages: generation, selection and consolidation, functioning (usage), and evolution and transformation. Each of these stages plays a significant role in the formation and dissemination of aphorisms within society.

This article specifically analyzes the sociocultural values reflected in Ivan Turgenev's novel, Fathers and Sons. The generational conflict depicted in the novel is explored as a reflection of complex societal processes. Sociocultural values, which underpin social integration, regulate behavior, transmit cultural heritage, and foster personal development, are a key thematic element of the novel. The author draws upon the concept of value as a subjective phenomenon influenced by an individual's intellectual, psychological, and moral characteristics, as well as the understanding of culture as a collective of shared values and norms inherent to a specific social group.

Turgenev masterfully portrays the clash of different worldviews, values, and ideals, making this novel profoundly relevant even today. The popular aphorisms found within the novel serve as a crucial tool for this portrayal, primarily conveying the debate surrounding the religious, familial, political, economic, and educational values of 19th-century Russian society.

The research employs Content Analysis as its primary methodology to systematically examine text-based data, complemented by intertextual reading techniques to establish the relationship between the literary text and broader societal discourses. Approximately thirty pithy sayings and aphorisms—attributed to both the author and the main characters—were collected, classified, and analyzed thematically. The analysis focuses on how these expressions articulate and challenge the socio-cultural values of the time. By analyzing the aphorisms present in the novel, the author identifies several groups of values: "fathers'" and "sons'" values, interpersonal, social, material, spiritual, aesthetic, and national values, as well as a complex of values oriented towards personal growth. Through the examination of established aphorisms such as "Nature is not a temple but a workshop, and man is its worker," "Before there were Hegelians, and now there are nihilists," and "He doesn't believe in principles, but he believes in frogs," the author pays particular attention to analyzing the nihilistic views of Evgeny Bazarov and their collision with the traditional values of the Kirsanovs. Against the backdrop of this conflict, the article also explores interpersonal values, including both familial values like respect for elders and the family's role in society, and personal values such as self-respect, independence, and strength of spirit.

Furthermore, the study investigates social values reflected in the aphorisms, demonstrating society's role in an individual's life, as well as material and aesthetic values, presented through the juxtaposition of debates concerning science and art. Aphorisms related to self-development and education, life and death, and national values reflecting the peculiarities of the Russian character are also analyzed.

This research is underpinned by the thesis that cultural innovations emerge within pre-existing cultural traditions, and the novelty of cultural phenomena is always correlated with prior cultural experience. Indeed, traditional values of contemporary Russian society such as family, respect for the older generation, independence and strength of spirit, and morality, formed over many centuries, continue to play a significant role in the lives of Russians.

In conclusion, the research asserts that Fathers and Sons remains profoundly relevant today. The historical analysis of the 19th-century generational conflict provides a critical framework for interpreting the ongoing cultural, political, and moral disagreements in contemporary society, particularly in understanding the resurgence of emphasis on national traditions and spiritual identity in modern Russia. Turgenev's work thus continues to offer invaluable insight into the enduring nature of human values and ideological evolution.

Giriş

Özdeyişler, yalnızca halk bilgeliğinin bir yansıması olmakla kalmayıp, aynı zamanda edebî ve sözlü dilin de temel bir unsurunu teşkil etmektedir. Edebî alanda özdeyişsel üslup, derin düşünce, gözlem veya ahlaki dersler içeren özlü ve etkileyici ifadelerin (özdeyişler) kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Rus edebiyatında bu üslubun önde gelen temsilcilerinden biri İ. S. Turgenyev'dir. Turgenyev, yalnızca seçkin bir yazar olmakla kalmayıp, aynı zamanda özdeyiş sanatının da ustasıdır. Temaların evrenselliği, psikolojik analizlerin derinliği ve dilin güzelliği sayesinde eserleri dünyanın dört bir yanındaki okurlara ilham vermeye devam etmekte, yazarın zengin iç dünyasını, hayata dair gözlemlerini ve felsefi görüşlerini yansıtan özdeyişleri güncelliğini korumaktadır. 'Babalar ve oğullar' ifadesinin, İvan Turgenyev'in aynı adlı romanı aracılığıyla yaygın bir kullanıma kavuştuğu ve bir slogana dönüştüğü bilinmektedir. Bu ifade, kuşaklar arası çatışmayı, özellikle de yaşlı ve genç kuşakların dünya görüşleri arasındaki belirgin farklılıkları ifade etmek için kullanılmaktadır. Öte yandan, psikolojik analiz ustası olan Turgenyev'in özdeyişlerinin çoğu felsefi nitelikte olup hayatın anlamı, iyilik ve kötülük, aşk ve ölüm gibi ebedî sorulara değinir. Yazar, özünde yatanı kavrayıp, bunu kısa ve akılda kalıcı bir şekilde ifade edebilen keskin bir gözlem yeteneğine sahiptir. Onun bu ifadeleri, düşünce derinliği, özlülük ve ifade netliği ile karakterize edilmektedir. Bu sözlerin birçoğu, zamanla hem sözlü hem de yazılı dilde yaygın olarak kullanılan vecizelere dönüşmüştür.

'Babalar ve Oğullar' romanın Türkçeye ilk çevirisi, 1937 yılında hem Rusçayı hem de Rus edebiyatını iyi derecede bilen Hasan Âli Ediz tarafından gerçekleştirilmiştir (Olcay, 2005: 237). Ancak Turgenyev üzerine Türkiye'deki akademik ilgi ve çalışmalar, XX. yüzyılın sonlarından itibaren belirginleşmektedir. Bu kapsamda tespit edilen ilk akademik çalışmalardan biri, Prof. Dr. Altan Aykut danışmanlığında Ö. Parer tarafından hazırlanan "İ. S. Turgenyev'in Rudin, Soylu Yuvası ve Babalar ve Oğullar Romanlarındaki Karakterlerin Analizi" (1994) başlıklı tezidir. Ayrıca, T. Olcay'ın kaleme aldığı "İvan S. Turgenyev" başlıklı monografi, 2005 yılında İstanbul'da yayımlanarak yazarın hayatı ve eserleri hakkında kapsamlı bir kaynak sunmuştur. Bu yayınlar, Türkiye'deki Turgenyev literatürünün temelini oluşturmaktadır. Bununla beraber karşılaştırmalı edebiyat bağlamında E. C. Atasoy'un 'İ.S. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' ve 'Orhan Kemal'in 'Eskici ve Oğulları' eserlerindeki zıt karakterlerin rollerinin sosyal gerçekçilik bağlamında incelenmesi' (2022), S. Çelik'in 'Babalar ve Oğullar ile Mâi ve Siyah Adlı Romanların Tipolojik Yöntemle Karşılaştırılması' (2019) gibi çalışmalar mevcuttur.

Bu çalışmanın temel amacı, İ. S. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' romanında yer alan özdeyişleri sistematik bir analizle incelemektir. Bunların 19. yüzyıl Rus toplumundaki geleneksel ve yeni ortaya çıkan sosyokültürel değerleri nasıl yansıttığını ve bu değerler arasındaki çatışmaya nasıl aracılık ettiğini ortaya koymaktır. Bu çalışma, geleneksel edebî eleştirinin sınırlarını aşmaktadır. Özdeyişleri, sadece yazınsal bir üslup öğesi olarak değil, aynı zamanda dönemin sosyokültürel yapısını gösteren birer veri ve kod olarak incelemektedir.

Makale, Rus halkının sosyokültürel değerlerini yansıtan ve yazarın eserinin daha derinlemesine anlaşılmasına, üslubunun özelliklerine ve Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' romanının çevirisindeki karakterlerinin dünyasına nüfuz etmeye olanak tanıyan özlü sözlerin analizine ayrılmıştır. Çalışmada içerik analizi metodunu kullanarak, metin temelli verilerin incelenmesine olanak tanıyan içerik analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Edebî metinin toplumsal söylemlerle ilişkisini kurmak için metinlerarası okuma tekniklerinden faydalanılmıştır. Araştırma sırasında hem yazara hem de romanın ana karakterlerine ait otuza yakın özlü cümle kaydedilmiştir. Seçilen özdeyişleri tematik olarak (aile değerleri, sosyal değerler, kişisel gelişim ve eğitim, yaşam ve ölüm vb.) sınıflandırılmıştır. Roman toplumsal gözlemler ve mevcut değerlerin eleştirisi ile dolu olduğu için alt başlıklar değerlerin içeriği ve amacı dikkate alınarak oluşturulmuştur. Rus edebiyatının önemli eserlerini Rusçadan Türkçeye çeviren Türk çevirmen Uğur Büke (2023) tarafından çevrilen versiyon analiz için seçilmiştir. Bu inceleme, sadece tarihi, kültürü ve insan ruhunu daha iyi anlamaya değil, aynı zamanda bugünkü Rusya'nın sosyokültürel dokusunu çözmeye de olanak tanır. Böylelikle bu analiz, 19. yüzyılın değerler sistemini anlamlandırmakla kalmayıp, söz konusu özdeyişlerin günümüz toplumsal çelişkileri üzerindeki etkilerini de değerlendirerek geçmiş ile bugün arasında anlamlı bir bağlantı geliştirmeyi sağlar.

1. Toplumun Düşünceleri Olarak Özdeyişler

Dilin söz varlığındaki öğelerden biri olan kalıplaşmış sözler, 'bir yazarın, şairin ya da düşünürün ilk kez söylediği ve birçok kişinin belleğine yerleşip kullandığı özlü sözler, özdeyişlerdir' (Aksan, 2006: 192). Özdeyişler üzerine Rusya'da yoğun çalışmalar bulunmasına rağmen, Türkiye'de bu konudaki çalışmalara az rastlanması, dil ve edebiyat bilim alanında çalışan araştırmacıların bu konuya daha fazla odaklanması gerektiğini göstermektedir.

Özdeyişler, belirli bir yazarın derin düşüncelerini, bilgeliğini veya gözlemlerini kısa bir biçimde ifade ettiği sözlerdir. Özdeyişler, Sokrates öncesi dönemlerden beri mevcuttur ve tarihsel olarak önce felsefi, ardından filolojik bir kavrayışın konusu olmuştur (İvanov, 2016: 3). Bu nedenle özdeyişler genellikle kısa ve akılda kalıcı bir biçimde formüle edilmiş felsefi, dinî ve ahlaki gerçekleri içerir. Özdeyişler, halkın tarihini, zihniyetini, değerlerini ve dünya görüşünü yansıtan kendine özgü 'kültürel kodlar'dır'. Nesillerin yüzyıllara dayanan deneyimlerini yoğunlaştırarak ahlak, etik, sosyal normlar ve yaşam ilkeleri hakkında bilgi aktarırlar. Özdeyişleri anlamak ve analiz etmek, belirli bir ulusun kültürünü, tarihini ve geleneklerini daha derinlemesine anlamayı sağlar.

Özdeyiş, özsöz, özlü söz sözcükleri de aynı anlamda kullanılır. Ayrıca eski dilde *cümle-i hikemiye ve kelam-ı kibar* kelimeleri de vecize sözcüğünün karşılığıdır. Ancak bazen de ilke söz, kelamıkibar ve ülger olarak da anılır (Bak, 2016: 170). Rusçada özdeyiş, söz dizimsel yapısına göre, anadil konuşurlarının neredeyse tamamı tarafından bilinen ve bu nedenle konuşma sırasında yeniden oluşturulmayan, hafızadan doğrudan aktarılan cümlelerdir (Vereşçagin & Kostomarov, 2005: 186). Böylelikle her iki tanımda da özdeyişlerin kısa, özlü, akılda kalıcı, yaygın olarak bilinen ve derin anlamlar taşıyan ifadeler olduğu vurgulanmaktadır.

En çok kullanılan özdeyişler 'kanatlı sözler' ('kanatlı ifadeler'[1]) hâline gelmiştir. Orijinal edebî bağlantılarını kaybedenler ise atasözü olarak kabul edilmiştir (İvanov, 2016: 20). Bu çerçevede, edebî eserlerdeki özdeyişler, ele alınan olayların gerçekleştiği dönemin sosyal değerlerini aydınlatan özgün göstergeler işlevi görmeye başlamıştır. Sadece metni süslemeye değil, aynı zamanda karakterlerin özüne derinlemesine nüfuz etmeye ve toplumun ruh hâlini yansıtmaya da hizmet ederler. Ayrıca özdeyişler çeşitli amaçlar için kullanılır: 1) Doğru ve bilgilendirici olmak; 2) Kişinin sözlerini daha ikna edici hâle getirmek (Vereşçagin ve Kostomarov, 2005: 194). Böylelikle özdeyişler sayesinde okuyucu, karakterlerin değerlerini ve hayatlarındaki öncelikleri

[1] Dalkılıç, L. Ç. İ. Kırkavak'ın 'Rus Dili Örneği Üzerinden Kanatli İfadeler' çalışmaya göre, 'kanatlı ifadeler' terimi doğrudan Rusçadan çevrilmiş bir kavramdır, Türk dilbilim çalışmalarında henüz karşılaşılmamıştır. Dalkılıç, L., Kırkavak, İ. (2023). Rus Dili Örneği Üzerinden Kanatlı İfadeler. Disiplinler Arası Dil Araştırmaları, 6(6), 76-98. https://doi.org/10.48147/dada.1270873.

daha kolay anlayabilir. Aynı zamanda özdeyişler, bir yazarın olaylar hakkındaki yorumları olarak işlev görebilir ve olayların toplumsal önemini vurgulayabilir.

Özdeyişlerin özelliklerini belirlemek için Vereşçagin ve Kostomarov'un 'Dil ve Kültür' (Язык и культура, 2005) adlı çalışması bize rehberlik etmektedir. Yazarlara göre, bu sözlerin tekrarlanabilirlik ve anlamlılık en belirgin özellikleridir. Özdeyişlerin rastgele veya bireysel ifadeler olmaktan ziyade, dil ve kültürün yerleşik ve kalıcı birimleri olduğu anlamına gelir. Ayrıca özdeyişlerin bir dilin parçası olarak kabul edilebilmesi için o dili konuşan herkes tarafından yaygın olarak kullanıldığının kanıtlanması gerekir. Özdeyişlerin bir diğer özelliği de anlamlılıktır. Dilsel birimler olan özdeyişler, onları deyimsel ifadelerden ve sözcüklerden ayıran benzersiz bir anlama sahiptir (Vereşçagin & Kostomarov, 2005: 188).

Her tarihsel dönem, o dönemin değerlerini ve ideallerini, toplumsal sorunları ve çelişkileri, bilimsel keşifleri ve felsefi fikirleri vb. yansıtan kendi özdeyişlerini doğurur. Özdeyişlerin yalnızca bir gerçeği ifade etmekle kalmayıp aynı zamanda dünyaya, hayata ve bir kişiye karşı kişisel bir tutumu da ifade ettiği düşünüldüğünde, toplumun sosyokültürel değerlerini incelemek için de zaruri bir araçtır. Özdeyiş, yazarın günlük olgular, insan duyguları, sosyal durumlar ve saire dahil olmak üzere hayata dair gözlemlerini temsil eder ve kısa, akılda kalıcı bir formülde resmileştirilir. Sosyal, siyasi ve kültürel değişimler çağında ortaya çıkan özdeyişler, bu zamanın temel fikirlerini ve iyimser ve kötümser ruh hâllerini yakalar. Toplumun ruh hâlini ve özlemlerini ifade eden özdeyişler, zamanla dönemin sloganı olarak benimsenir.

Halkın tarihini, zihniyetini, değerlerini ve dünya görüşünü yansıtan kendine özgü 'kültürel kodlar' olarak kabul edilen özdeyişler, yalnızca nesnel gerçekleri ifade etmekle kalmayıp, aynı zamanda bireyin dünyaya, hayata ve kendisine yönelik öznel tutumlarını da yansıttığı için toplumun sosyokültürel değerlerini incelemede vazgeçilmez birer araçtır. Özdeyiş, yazarın gündelik olgular, duygular, toplumsal durumlar gibi hayata dair gözlemlerinin kısa, akılda kalıcı bir formülde somutlaştırılmış hâlidir. Küreselleşme ve kültürlerarası iletişim koşullarında, özdeyişlerin farklı kültürlerin temsilcileri arasında karşılıklı anlayışın tesis edilmesinde, fikir ve değer alışverişinin teşvik edilmesinde önemli bir rol oynadığı göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla, bu kuramsal çerçeve, özdeyişleri temel alarak konuya alışılmışın dışında, farklı bir perspektiften yaklaşıyor. Özdeyişler, bir ulusun tarihi, zihniyeti, değerleri ve dünya görüşünü yansıtan 'kültürel kodlar' işlevi gördüğünden, Turgenyev'in eserine bu temelde yaklaşmak, literatürdeki boşluğu doldurmayı ve farklı bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

2. Romandaki Sosyokültürel Değerler

Sosyal bütünleşme, davranışların düzenlenmesi, kültürel mirasın aktarımı ve elbette kişisel gelişim, toplumun sosyokültürel değerleri sayesinde şekillenir. 'Değer' kavramı genellikle belirli bir çağın, kültürün, toplumun, kişiliğin önemini, anlamını karakterize etmek için kullanılır. Değer, bir kişiliğin entelektüel, psikolojik ve ahlaki özellikleri tarafından koşullandırılan öznel bir olgu olarak anlaşılmaktadır. Bu yaklaşım, değeri insan aklının, iradesinin ve duygularının bir ürünü olarak gören İ. Kant ve F. Nietzsche'nin karakteristik özelliğidir (Rudkevich, 2007: 92). Kültürün belirli bir sosyal gruba özgü bir dizi ortak değer ve norm olduğuna inanan Yuri Lotman'ın sözlerine dayanarak, sosyokültürel değerler, toplum üyelerinin çoğunluğu tarafından paylaşılan temel inançlar, ilkeler ve ideallerdir ve insan toplumunun önemli bir unsurudur (Lotman, 2014: 6). Dünya görüşümüzü şekillendirir, davranışlarımızı belirler ve insanlar arasında uyumlu ilişkiler kurmak için bir temel oluştururlar.

Sosyokültürel değerlerin anlaşılması, farklı kültürlerden insanlarla etkili bir şekilde etkileşim kurmak ve daha adil ve insancıl bir toplum inşa etmek için gereklidir. Değerler nesilden nesile aktarılarak kültürel kimliğin korunmasını, kişinin dünya görüşünün oluşmasını, kendisine ve başkalarına karşı tutumunu inşa eder. Nikolay Berdyayev, bu değerleri koruma ihtiyacı hakkında şöyle yazmıştır: "Yüksek ulusal bilinç, yaratılan değerleri korumalı ve büyük bir tarihsel bütün olarak ulusun yeni değerlerini yaratmalıdır; uzak geçmişi uzak geleceğe bağlar" (Berdyayev, 2006: 53).

Lotman, kültürün insanlığın yüzyıllar boyunca biriktirdiği değerlerin bir hazinesi ve aynı zamanda bu değerlerin sürekli olarak yeniden düşünülüp yenilendiği bir alan olduğuna inanmaktadır (Lotman, 2014: 9). Bu bağlamda, nesilden nesile aktarılan değerler, tarihsel olayların ve toplumsal değişimlerin etkisi altında dönüşüme uğramakta, ancak her zaman kültürel kimliğin önemli bir unsuru olmaya devam etmektedir. D. Lihaçov bu bağlamda geçmişe yönelik tutumun ulusal kimliği oluşturduğunu yazmıştır. Hafıza kaybının kişiliğin ve toplumun bozulmasına, aile içinde sorunlara ve iş geleneklerinin kaybolmasına yol açtığına inanmıştır (Lihaçov, 1984: 31). Bu ifadelerle bağlantılı olarak, ulusal kimliğin zamanların bir bağı, insanların değerlerinin bir deposu ve yaratıcısı olduğu açıktır.

'Babalar ve Oğullar' romanındaki kuşaklar arası çatışma, toplumda meydana gelen karmaşık süreçleri yansıtan derin ve çok yönlü bir olgudur. Turgenyev, farklı dünya görüşlerinin, değerlerin ve ideallerin çatışmasını ustalıkla gösterir ve bu da romanını günümüzde geçerli kılar. Bu göstergenin ana aracı, ana anlamı Rus toplumunun dinî, ailevi, siyasi, ekonomik, eğitimsel değerleri hakkındaki anlaşmazlık olan özdeyişlerdir. Bu bağlamda roman, iki kuşak arasındaki sosyal ve ideolojik çatışmayı canlı bir şekilde yansıtmaktadır. Bu çatışma, dünya görüşlerinin çatışması, hayata ve geleceğe dair farklı görüşler, aşk ve aileye dair tutumların yanı sıra mutluluk hakkındaki fikirler, bireyin toplumdaki rolüne dair anlaşmazlıklar şeklinde kendini gösterir.

Romanda Rus toplumunun farklı değerlerini yansıtan çok sayıda özdeyiş bulunduğundan, bu özdeyişleri aşağıdaki gruplara ayırmayı uygun görmekteyiz:

2.1. Geleneksel ve Çağdaş Değerler Arasındaki Kuşak Çatışması

'Babalar ve Oğullar' romanı, temel olarak, Babalar (Kirsanov Kardeşler) ve Oğullar (Yevgeni Bazarov) arasındaki karşıt sosyokültürel değer sistemlerinin yol açtığı ve eserin ana çatışma eksenini oluşturan kuşaklararası bir ayrışmayı konu edinmektedir. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' adlı romanında, başkahraman Yevgeni Bazarov geleneksel değerleri ve temelleri reddedişi ile nihilist görüşlerin taşıyıcısıdır. Onun dünya görüşü, her türlü idealizm ve otoriteye karşı eleştirel bir tutum sergileyen pragmatik bir yaklaşıma dayanmaktadır. Bazarov'un romandaki alıntıları, geleneksel değerlere, ideallere ve otoritelere karşı yıkıcı tutumunu göstermeye hizmet eder. Bazarov'un başlıca karşıtları, geleneksel değerlere bağlı, otoriteye ve ideallere inanan 'babalar' kuşağını temsil eden Kirsanov kardeşlerdir. Yazar, her şeyi reddeden ve ne Tanrı'ya ne de geleneksel değerlere inanan genç bir adam olan Bazarov'u ve eski soyluların temsilcisi Kirsanovları karşı karşıya getirir. Onların tartışmaları aracılığıyla yazar, Bazarov'un ifade ettiği çağdaş fikirlerin aşamalı olarak eskilerinin yerini aldığını gösterir (Lotman, 1982: 146).

Romanda, 'babaların zamanı' kısa ve net bir şekilde etiketlenmiştir (Gorbaneva, 2015: 8). 'Babaların' değerleri, aristokratlık, aile değerleri, geleneğe bağlılık, estetik, doğa ve sanat sevgisi gibi geleneksel değerlere bağlı olan Pavel Petroviç ve Nikolay Petroviç Kirsanovlar tarafından temsil edilmektedir. Yevgeni Bazarov'un temsil ettiği 'oğullar' kuşağı, birçok geleneksel değeri reddeder ve aristokrasiye, dine ve geleneğe eleştirel yaklaşır. 'Oğullar' bireyselliğe, yararlılığa, pratikliğe, akla, bilime, kişisel özgürlüğe, diğer insanların görüşlerinden bağımsızlığa değer verir.

Duygu ve aklın gücü üzerine felsefi düşünceler Bazarov'un ifadelerinde dile getirilir ve insan varoluşunun en derin temellerine dokunan ebedî tartışmalar sunar. Akla ve bilimsel bilgiye öncelik veren rasyonalist fikirleri, insanın pratikliğe değer vermesini ve etrafındaki dünyayı ve kendi duygularını kontrol etmeye çalışmasını sağlar. Romantizm ise insanın doğanın güzelliğine hayranlık duymasını, onu bir ilham ve teselli kaynağı olarak görmesini ve toplumsal kısıtlamalardan kurtulup kendini ifade etme arayışına girmesini sağlar. Çağdaş insan için bu ikilem geçerliliğini korumaktadır. İnsan bir yandan dünyanın rasyonel bir açıklaması için çabalarken, diğer yandan sanatın, müziğin, edebiyatın ve insan ruhunun diğer tezahürlerinin önemini inkâr edemez. Bu nedenle her insan, kendi kişisel inanç ve değerleri doğrultusunda, akıl ile kalp, rasyonalizm ile romantizm arasında özgün bir denge kurmalıdır.

Var olan tüm değerleri, idealleri ve temelleri reddeden Bazarov'un 'Doğa dediğin tapınak değil, insanın içinde çalıştığı bir atölyedir' (Turgenyev, 2023: 63) sözleri, hayatın anlamını ve bireyin

toplumdaki rolüne yansıtan kilit bir ifadedir. Bu ifade, Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' romanı sayesinde Rus bilincinde yaygınlık kazanmıştır. 'Kanatlı söz' hâline gelen kahramanın bu sözleri, Rusya'da geleneksel değerleri ve otoriteleri reddeden doğa bilimleri ve XIX. yüzyılın ikinci yarısında yaygınlaştığı nihilist görüşlerin ruhunu yansıtmaktadır. Bu romanda nihilist, hiçbir yetkiye (otoriteye) baş eğmeyen ve inançla ilgili herhangi bir ilkeyi onaylamayan karakter olarak betimlenir (Çoşkun Karataş, 2014: 42). Bazarov, doğanın insanın ilâhi güçlere tapınması gereken kutsal bir yer olmadığına, insanın kendisinin doğal süreçlere aktif olarak müdahale etmesi ve onları kendi ihtiyaçlarına tabi kılması gerektiğine inanır. Doğa, onun için bir tapınma nesnesi değil, bir kaynak deposudur. Bu durum ayrıca, Tanrı'nın doğayı yarattığı, ancak onun daha da gelişmesine müdahale etmediği deistik bir dünya görüşünün ifadesi olarak yorumlanabilir. Bu durumda, rasyonel bir varlık olarak insan, ilâhi müdahâleden korkmaksızın doğayı kendi ihtiyaçları için kullanma hakkına sahiptir. Bu cümle, bilim ve teknolojinin toplumda giderek daha önemli bir rol oynamaya başladığı dönemin ruhunu yansıtması ve romantik dünya görüşünden pragmatik dünya görüşüne geçişi simgelemesi nedeniyle bir aforizma hâline gelmiştir.

Romanın bir diğer bilinen ifadesi olan 'Önceleri Hegelciler vardı, şimdi de nihilistler' (Turgenev, 2023: 36), XIX. yüzyıl Rus toplumunda geçmişin geleneksel değerleri ile yeninin yani, otoriteyi reddeden fikirlerin çatışmasının canlı bir ifadesidir. Hegelcilik, dünyanın rasyonel bilgisine, mantığa ve diyalektiğe yaptığı vurguyla, Hegel'in ruhun ve tarihin gelişimine dair fikirlerine dayanan felsefi bir harekettir. Buna karşılık, felsefi ve sosyal bir hareket olanrak nihilizm, genel kabul görmüş değerlerin, ahlak normlarının ve sosyal düzenin reddedilmesiyle karakterize edilmiştir. Nihilistler yüksek ideallerin varlığını sorgulamış ve herhangi bir dış otorite tarafından sınırlandırılmayan bireysel özgürlük ilkesini savunup, mutlak ve tartışılmaz tüm kutsallıkları ve değerleri, ruhunun tüm bütünlüğüyle, iradesinin yönüyle ve eylemde, bizzat yaşamın kendisinde reddeder (Berdyayev, 2006: 35).

Rus kültüründe bu özdeyiş, geleneksel temellerin yıkıldığı ve yeni dünya görüşü paradigmalarının oluştuğu dönemde toplumda meydana gelen değerler sistemindeki derin değişiklikleri yansıtmaktadır. İnsanların toplumdaki rolünün, bilimin ve aklın dünya bilgisindeki yerinin yeniden düşünülmesine ve yeni sosyal ve siyasi faaliyet biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açan felsefi, sosyal ve kültürel dönüşümlerin daha ileri analizleri için bir başlangıç noktası olarak hizmet etmiştir. Bu ifade, hiçbir ideolojinin kalıcı olmadığını ve her neslin kendi hakikatlerini sürekli bir arayış içinde olduğunu anımsatmaktadır. Bu bağlamda, "Yaşlı kuşak tutucu düşünceleri savunurken, genç kuşak bağımsız ve kendilerine ait yeni düşünceleri öne sürer" (Olcay, 2005: 132) şeklindeki tespit, günümüz dünyasında da geçerliliğini korumaktadır.

Pavel Petroviç'in 'Prensiplere değil, kurbağalara inanıyor' (Turgenyev, 2023: 37) ifadesi, 'oğullar' kuşağının ve onların nihilist görüşlerinin somut bir örneğidir. Soyut fikirlerin aksine Bazarov, gözlem ve deneye dayalı bilimsel bilgiye önem verir. Dolayısıyla, Bazarov yerleşik toplumsal normları ve değerleri çağdışı bularak reddeder ve bu durumda kurbağaların kesilmesi tam da böyle bir bilimsel yaklaşımı sembolize eder. Ayrıca bu ifadede yazarın, 'prensip'[2] kelimesini farklı telaffuz ettirerek kahramanlarını aristokratlar ve demokratlar olarak ikiye ayırdığına da dikkat edilmelidir .

Rus nihilizmini eleştiren Berdyayev, 'Rus nihilizminde ve Rus nihilist sosyalizminde ruh özgürlüğü, yaratıcılık için gerekli ruhsal sağlık, insanı üstündeki kutsal şeylere tabi kılan iç disiplin yoktur' der (Berdyayev, 2006: 35). Dolayısıyla, Bazarov, bilimi, aileyi, eğitimi, sanatı ve romantikliği 'saçmalık' ve 'küf kokan laflar' olarak tanımlar (Çoşkun Karataş, 2014: 46). O, yerleşik toplumsal normları ve değerleri çağ dışı bularak reddeder ve kurbağaların kesilmesi tam da böyle bir bilimsel yaklaşımı simgelemektedir.

[2] İ. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' romanın orijinali olan Rusçada Pavel Petroviç Kirsanov "prinsip" kelimesini eski usule göre [s] sesiile (принсип) telaffuz ederken, Bazarov prensibi yeni usulle [ts] sesiile (принцип) telaffuz etmektedir.

2.2. Aile Değerleri

Toplumun temelini oluşturan ve nesilden nesile aktarılan aile değerleri Rus kültüründe büyük bir rol oynamaktadır. Bu değerler Rus kimliğini ve geleneklerini anlamak için önemli olan birçok unsuru (sevgi, saygı, sevdiklerine değer verme, büyükleri onurlandırma, evlilik ve aile, akrabalık bağları, nesillerin birbirini takip etmesi vb.). Yaşlılara saygı Rus kültüründe özel bir yere sahiptir ve geleneksel yetiştirme ve sosyal etkileşimin önemli bir parçasıdır. Bu saygının tezahür biçimleri ebeveynlere ve yaşlılara saygı duymak, imtiyazlar ve yardımlar sunmak, onlara 'siz' diye hitap etmek olarak değerlendirilmiştir. Rus kültüründe ebeveynlere ve yaşlı nesle saygı sadece bir gelenek değil, nesilden nesile aktarılan önemli bir değerdir. Aile ve toplumda uyumlu ilişkilerin temelini oluşturur, kültürel geleneklerin korunmasına ve nesiller arasındaki bağların güçlenmesine katkıda bulunur.

Aile değerleri büyüklere saygıya önem verir. 'Ne olursa olsun bir oğul babasını yargılayamaz' (Turgenyev, 2023: 32) ifadesi aile değerlerinin çok yönlü doğasını yansıtan temel ifadelerden biridir. Aile değerleri Rus toplumunun temelini temsil etmekte, akrabalık bağlarının güçlenmesine ve geleneklerin nesilden nesile aktarılmasına katkıda bulunmaktadır. Önemli değişikliklere rağmen, Rus toplumunda birçok geleneksel değer ve gelenek korunmaya devam etmektedir. Rus toplumunda çok eski zamanlardan günümüze kadar otorite, yaşa ve sosyal statüye göre hiyerarşi var olmuştur. Ortodoks inancı, aile değerleri, eski nesillere saygı, tüm bunlar bugün birçok Rus için önemini korumaktadır. Buna ek olarak, son yıllarda Rusya'da ülkenin tarihine ve kültürüne ilgi artmış, bu da halk el sanatlarının yeniden canlanması, geleneksel bayramların kutlanması ve ana dilin öğrenilmesiyle kendini göstermiştir. Öte yandan bu ifade, babanın fikrinin her zaman oğlununkinden daha üstün olduğunu ima ederek, eşit diyalog ve tartışma olasılığını ortadan kaldırmaktadır. Böylece bu ifade, 'babalar' ve 'çocuklar', eski ve yeni nesil, muhafazakâr ve liberal görüşler arasındaki ebedî çatışmanın bir sembolü hâline gelmektedir.

Canlı ve yaratıcı ifadelerden bir diğeri de Yevgeni Bazarov'un annesi Arina Vlas'yevna'ya aittir ve kuşaklar arasındaki ilişkiye dair derin kavrayışını ve oğlunun yabancılaşmasına dair hislerini ortaya koyar: 'Oğul dediğin senden kopmuş bir parçadır. Bir şahindir, istediğinde uçup gelir, istediğinde uçup gider. Biz seninle ağacın dibinde yetişen, yerinden ayrılmayan yan yana mantar gibiyiz' (Turgenyev, 2023: 191). Bu ifade hem oğlu için duyduğu gururu hem de onun artık yanında olmadığını fark etmenin verdiği üzüntüyü içerir. Bir anne, bir ebeveyn olarak, çocukların büyüdüklerini ve ebeveynlerinin evinden ayrıldıklarını, şahinler gibi özgür ve bağımsız olduklarını fark eder. Öte yandan ebeveynler, içi boş bir ağaca tutunan pervane gibi evlerine, geleneklerine bağlı kalır.

2.3. Kişisel Değerler

Roman, o dönemin toplumunun karmaşık ve çok yönlü bir resmini oluşturan farklı dünya görüşlerinin, farklı değer sistemlerinin çatışmasını göstermektedir. Kişisel değerler, yetiştirilme tarzı, eğitim, yaşam deneyimi ve sosyal çevre gibi çeşitli faktörlerin etkisi altında oluşur. Bunlar, bir kişi için hayatta neyin önemli ve değerli olduğunu belirleyen bireysel öncelikler ve inançlardır. Dolayısıyla Bazarov, nihilizmin bir insanın kişiliğini nasıl etkileyebileceğinin, onu güçlü ve bağımsız ama aynı zamanda yalnız ve mutsuz yapabileceğinin canlı bir örneğidir.

Kişisel değerler, tam ve uyumlu bir insan kişiliğinin oluşumunda, başkalarıyla ilişkilerde ve dünyayı anlamada kritik bir rol oynamakta, varoluşsal tatmin sağlamakta ve öznel refahın elde edilmesine katkıda bulunmaktadır. Yazar, çeşitli sanatsal imgeler kullanarak, 'babaların' ve 'çocukların' kişisel değerlerinin önemini tutarlı bir şekilde vurgulamıştır.

Dolayısıyla, Pavel Petroviç'in 'Taşrada bir köyde yaşıyorum ama kendime bir insan olarak saygıyı duyuyor ve boş veremiyorum' (Turgenyev, 2023: 70) ifadesi özsaygı, bağımsızlık, zihin gücü ve bireye saygı gibi önemli kişisel değerleri yansıtmaktadır. Basit bir yaşamdan yana bilinçli bir seçim yapmıştır, ancak ne saygınlığını yitirir ne de ilke ve değerlerinden vazgeçer. Kendine ve inançlarına sadık kalır. Kişi, nerede yaşadığına ve ne yaptığına bakmaksızın, bir insan olarak değerinin farkındadır. Saygı görme, düşünce ve seçim özgürlüğü hakkını tanır.

Bazarov'un babası Vasili İvanoviç'in temel eğilimi, zamana ayak uydurmak ve fikirlerinin 'katılaşmasını' ya da 'bronzlaşmasını' önlemektir. Bu çabası, bizzat kendi sözleriyle kanıtlanmaktadır: "Elimden geldiğince küf tutmamaya, çağın gerisinden kalmamaya çalışıyorum" (Turgenyev, 2023: 162). Taşralı konumuna ve yüksek sosyal statüye sahip olmamasına rağmen, modern ve eğitimli bir adam olmaya devam eder. Kendisi bir nihilist değildir, ancak yeni fikirlere yabancı kalmaz ve değişime karşı her zaman hazırdır.

'Her şeyde bir düzen olmalı' (Turgenyev, 2023: 122) ifadesi, özel bir konuma sahip olan ve ne 'babalara' ne de 'çocuklara' ait olan dul Odintsova'ya aittir. Farklı kültürlerde ve farklı varyasyonlarda bulunan bu evrensel söz, düzen, bir uyum ve istikrar duygusu yaratır. Düzenli bir dünyada kişi kendini daha rahat ve güvende hisseder; bu, herhangi bir faaliyet alanında başarı için ve uyumlu ve istikrarlı bir toplumun yaratılması için bir ön koşuldur. Böylelikle, romandaki tüm 'babalar' az ya da çok kişisel değerlerini başkalarına saygı, çocuklarına, toplumdaki konumlarına ve geleneklerin korunmasına karşı sorumluluk duygusu ve farklı şekillerde kendini gösterse ve karakterleri, inançları ve yaşam deneyimleri tarafından koşullandırılsa da haysiyet duygusu üzerine oturtmaktadır.

Oğulların kişisel nitelikleri esas olarak Yevgeni Bazarov tarafından temsil edilmekte ve yeni, ilerici, hiçbir şeye inanmayan, her şeyi sorgulayan ve analiz eden, kendini gerçekleştirme ve kişiliğini ortaya koyma arzusunu somutlaştırmaktadır.

'Bavulumda boş kalan yere otları tıkıştırıyorum, hayat bavulumuz da aynıdır, boş yer kalmasın diye ne varsa doldurursun' (Turgenyev, 2023: 251) cümlesi Bazarov'un kendisini bir insan olarak ortaya koyan cümlesidir. Hayatı, boşluk olmadığı sürece bir şeylerle doldurulması gereken bir bavula benzetir. Bu sözlerde boşluk korkusu, hayatın anlamsızlığı korkusu vardır. Bazarov hiçbir şeysiz kalmaktan korkar, bu yüzden hayatını 'samanla', yani bu durumdan kaçınmak için her şeyle doldurmaya hazırdır. Babalarının yolundan farklı olarak kendi yolunu arar ve bu arayışta hayatını, boşluktan kaçınmasına yardımcı olacak herhangi bir şeyle doldurmaya hazırdır.

'Romantizm duygusallığa batmak demek olur' (Turgenyev, 2023: 252), 'Kendi kendimi yıkmadım, bir kadına da yıktırmam' (Turgenyev, 2023: 178) gibi ifadeler Bazarov'u güçlü iradeli ve amaçlı bir adam olarak karakterize eder. O zayıflığı ve duygusallığı kabul etmez, somut eylemler ve sonuçlar için çabalar. Her iki cümle de zayıflığın her türlü tezahürünün reddini ifade etmekte, Bazarov'un kişiliğinin gücünü ve bağımsızlığını vurgulamaktadır; aşk, güzellik ve sanat gibi manevi değerlerin ironi ve inkârıyla doludur. Bu dünya görüşü, kahramanın bir başka cümlesiyle doğrulanır: 'İnsanın kişiliği kaya gibi sağlam olmalıdır çünkü her şey onun üzerine inşa edilir' (Turgenyev, 2023: 70). Bazarov, inanç ve ilkelerinde irade, kararlılık, sorumluluk, kararlılık gibi kişisel değerlerin öneminin farkındadır.

2.4. Sosyal Değerler

Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' romanında, XIX. yüzyıl Rusya'sında popüler olan sosyolojik determinizm akımının bir yansıması olarak şu özdeyiş yer alır: "Toplumu düzeltin, hastalık falan kalmaz" (Turgenyev, 2023: 118). Bu özdeyiş, bireysel sorunların kökenini toplumda gören ve evrensel sağlık ve refahı sağlamak adına toplumu kökten değiştirmeyi amaçlayan radikal sosyal değişimin temel ilkesini dile getirir. Bu yaklaşım, dolayısıyla, Turgenyev'in eserinde de eleştirdiği gibi, birçok hastalığın ve insanların acı çekmesinin nedeni olarak görülen mevcut sosyal düzenin keskin bir eleştirisi niteliğindedir. Bu determinist görüş, nitekim, F. Dostoyevski ve L. Tolstoy gibi XIX. yüzyılın önemli düşünür ve yazarlarının yanı sıra, sosyalist düşüncenin temsilcileri tarafından da ifade edilen fikirleri yansıtır.

İnsanları ağaçlara benzeten Bazarov, onların kitleselliğini ve tekdüzeliğini şöyle vurgular: 'İnsanlar da ormandaki ağaçlar gibidir, botanikçi her ağaçla ayrı ayrı ilgilenmez' (Turgenyev, 2023: 118). İnsanlarda bireysel özellikler ve değerler görmeyi reddeden kahraman, onları yalnızca aynı türün örnekleri olarak görür. Ayrıca bu ifade Bazarov'un manevi değerleri ve idealleri reddettiğini de göstermektedir, aynı zamanda insan hayatının değerini küçümsediğini de ifade eder. İnsanları bir ruha, duygulara, deneyimlere sahip olarak tanımayı reddeder, onları sadece ağaçlar gibi biyolojik organizmalar olarak görüyor. Ona göre insanlar, doğa yasalarına tabi olan

maddeden başka bir şey değildir. Her bir bireyde, onun düşüncelerinde, duygularında ve deneyimlerinde hiçbir değer görmez. Bazarov'un konumu hümanizm ve merhametten yoksundur. İnsanları saygı ve ilgiye layık bireyler olarak göremez. Bireysel insan kaderleriyle değil, yalnızca genel kalıplar ve eğilimlerle ilgilenmektedir. Bazarov'un bu ifadesi aynı zamanda onun sevgi, dostluk, sanat gibi manevi değerleri küçümsediğini de yansıtır. Bunları mantıksız ve gereksiz bulmakta, yalnızca maddi ve pratik olanı tercih etmektedir.

'Gerçek insan hakkında düşünülmeyecek, ya dinlenecek ya da nefret edilecek biridir' (Turgenyev, 2023: 179) ifadesi, kabul gören değerleri reddeden tipik bir nihilist dünya görüşüdür. "Hakkında düşünecek bir şey yok" ve "itaat et-nefret et" ifadelerinin antitezi üzerine inşa edilen bu cümle, gerçek insanın rasyonel ve duygusal algısı arasındaki zıtlığı pekiştirir. Bazarov'a göre gerçek insan, rasyonel açıklama ve değerlendirmelere meydan okuyan kişidir.

2.5. Maddi ve Sanatsal Değerler

XIX. yüzyılda maddi değerler soyluların yaşam tarzıyla yakından ilişkiliydi. Köylü yaşamı, geleneksel hâlk zanaatlarını koruyarak mütevazı kalmıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısında sanat eserleri toplamak bir statü göstergesi hâline gelmiş, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte tüccarlar ve sanayiciler ön plana çıkmıştır. Onlar sanat ve kültüre yatırım yaparak sanatın yeni hamileri oldular. Örneğin, Tretyakov[3] ve Morozov[4] tüccarları daha sonra müzelerin temelini oluşturacak olan önemli sanat koleksiyonları topladılar. Bu nedenle o dönemde sanat, maddi değerlerin bir parçası olarak görülüyordu (Velihovski, Kandaurova, 2005; Muhovitskaya, 2015). 'Para kazanma sanatı ya da basura son!' (Turgenyev, 2023: 40) sözü, zenginlik arayışının sadece tatmin değil, aynı zamanda acı da getirebileceğini ironik bir şekilde göstermektedir.

Sanatı tanımadığı, bilimi tercih ettiği Bazarov'un bir başka ifadesiyle de kanıtlanmaktadır. Bazarov'un 'İyi bir kimyacı her türlü şairden yirmi kat daha değerlidir (Turgenyev, 2023: 39) yaklaşımı nihilist dünya görüşünün karakteristiği olan faydacı bir sanat ve bilim görüşünü ifade eder. Yazarın alter egosu olan Bazarov, kimya gibi kesin bilimlerin getirdiği pratik faydaların, beşeri bilimlerin, özellikle de şiirin değerinden çok daha ağır bastığını savunur. Sanatın kişiliğin oluşumundaki, kültürün ve bir bütün olarak toplumun gelişimindeki rolünü reddeder, insanın duygusal ve ruhsal alanını etkileme yeteneğini kabul etmez. Ancak bu bakış açısı romandaki diğer karakterler ve yazarın kendisi tarafından eleştirilir. Turgenyev, karakterleri aracılığıyla, sanatın toplum hayatında önemli bir rol oynadığını, ruhsal gelişime, estetik zevkin oluşmasına ve bilişsel ufkun genişlemesine katkıda bulunduğunu gösterir. Sanat sadece eğlendirmek ve zevk vermekle kalmaz, aynı zamanda insanları eğitir, eğitir ve yüksek eylemlere ilham verir.

Romanda Turgenyev, sanatın değerinin nihilistçe inkârıyla polemiğe girerek, sanatın bireyin ve toplumun uyumlu gelişimi için önemini vurgular. Sanatın bilimle birlikte insan kültürünün ayrılmaz bir parçası olduğunu, ayrıca dünya görüşünün ve değerlerinin oluşumunda önemli bir rol oynadığını gösterir. Dolayısıyla, Bazarov'un bu cümlesi, toplumda sanata karşı yaygın olan faydacı tutumu yansıtırken, aynı zamanda sanatın insan ve toplum hayatındaki rolüne dair daha derin soruları tartışmak için bir başlangıç noktası işlevi görür. Turgenyev, sanatın değerini değerlendirmeye yönelik tek taraflı yaklaşımı eleştirerek, Bazarov'un sanatın bireyin oluşumundaki, kültürün ve bir bütün olarak toplumun gelişimindeki rolünü fark edemediğini ileri sürer.

Bazarov'un 'Oradaki bilim adamları becerikli adamlar' (Turgenyev, 2023: 39) ifadesi pratiklik, profesyonellik, kolektivizm, bilgiye ve bilime saygı ve faaliyetlerin değerlendirilmesinde pragmatik bir yaklaşım gibi değerlere atıfta bulunmaktadır. Bilim ve eğitimin toplumun gelişiminde önemli bir rol oynadığını ve bilginin değer verilmesi ve saygı duyulması gereken bir kaynak olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte, 'yerel' kelimesi yabancı bilim insanlarına

[3] Pavel ve Sergey Tretyakov kardeşler, Tretyakov Galerisi'nin kurucuları olarak tarihe geçen Rus tüccarlar, girişimciler, sanat hamileri ve koleksiyonculardı. (Velihovski, 2005).

[4] Rus sanayicileri, girişimcileri ve sanat hamilerinden oluşan ünlü bir hanedan olan Morozovlar, XIX. yüzyılda Rusya'nın en zengin insanlarından biri hâline gelmiştir (Muhovitskaya, 2015).

ve onların başarılarına saygıyı ifade etmektedir. Bu pragmatik yaklaşım yabancı ve yerel bilim insanlarını karşılaştırmakta ve yabancı bilim insanlarının profesyonelliğini tanıyarak ironik bir çağrışım yapmaktadır.

Hayata materyalist bir yaklaşım, 'Kimya açısından bile bir parça et, bir parça ekmekten daha iyidir' (Turgenyev, 2023: 94) cümlesinde de ifade edilmektedir. Dünyayı doğa ve kimya kanunlarıyla açıklamaya çalışan bilimsel materyalizmin o dönemdeki popüler fikirleri, ilk bakışta alaycı ve ayakları yere basmayan gibi görünen bu tür ifadeler için bir gerekçe oluşturmuştur. Bu, geleneklere karşı bir başka meydan okuma, birçok geleneksel değerin, özellikle de sadece bir gıda maddesi değil, tarihi, gelenekleri ve manevi değerleriyle Rus kültürünün önemli bir parçası olan ekmeğin yeri ve rolünün reddedilmesidir.

2.6. Kişisel Gelişim ve Eğitim

XIX. yüzyılda Rusya'da insanın kendini geliştirmesine ilişkin fikirler sosyo-politik durum, felsefi ve dinî arayışların yanı sıra bilim ve eğitimin gelişimiyle de yakından ilişkilidir. Bu dönemde, kendini geliştirmeyi sadece kişisel bir fayda olarak değil, aynı zamanda topluma hizmet etmenin ve sosyal ideallere ulaşmanın bir aracı olarak gören Rus entelijansiyası oluşmuştur. Bu bağlamda, romanın dikkat çekici alıntılarından olan 'Her insan kendini eğitmek zorundadır' (Turgenyev, 2023: 50) ifadesi; kişisel gelişim, bireysel sorumluluk ve değişimlere uyum sağlama zorunluluğunu güçlü bir şekilde vurgulamaktadır.Bir kişiyi etkileyebilecek aile, okul, toplum gibi dış faktörlere rağmen, kişiliğin nihai oluşumu kişinin kendi çabasına bağlıdır. Çağdaş toplumda bu yaklaşım sadece kaybolmamış, aynı zamanda sosyal etkileşimlerin ve kültürel alanın artan karmaşıklığı nedeniyle yeni yönler kazanmıştır. Bu sözü, değişen sosyokültürel ortamda kişinin kendi kendini eğitmesinin ve kendi değerler sistemini oluşturmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu ifade, çeşitli kaynaklardan gelen bilgilerin eleştirel bir şekilde anlaşılmasının ve bilgi bolluğu koşullarında kişinin kendi konumunu oluşturmasının önemini vurgulamaktadır. Kişi kendi ahlaki ilkelerini kendisi belirlemeli ve kendi gelişimi için sorumluluk almalıdır. İlk olarak, 1861 yılında serfliğin kaldırılmasından sonra, eğitim genel nüfus için daha erişilebilir hâle gelmiştir. Bu dönem, zemstvo[5] okullarının, gymnasiumların, üniversitelerin gelişmesiyle karakterize edilir ve bunlar da bilginin yayılmasına ve eğitim yoluyla kendini geliştirme arzusunun oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu dönemde K. Uşinski, L. Tolstoy, N. Pirogov gibi Rus pedagojik yenilikçiler, eğitim sürecinde bağımsızlığın, yaratıcılığın ve ahlaki eğitimin önemini vurgulayarak gelişimsel eğitim yöntemleri geliştirirler. İkinci olarak, Slavofil filozoflar (A. Homyakov, İ. Kireyevski) ve Batıcılar (V. Belinski, A. Herzen) hayatın anlamı, kişiliğin manevi gelişimi, insanın tarihteki rolü hakkındaki soruları aktif olarak tartışmışlardır. Berdyayev'e göre 'Rus entelektüel insanları, özünde her zaman kültürün 'burjuva' olduğu ve Rusların bu kültürün üzerine çıkması gerektiği fikrine eğilimli olmuştur. Muhafazakâr Slavofiller de, devrimci Batıcılar da böyle düşünüyordu' (Berdyayev, 2006: 86). Buna ek olarak, Avrupalı aydınlanmacıların akıl, özgürlük ve eşitlik hakkındaki fikirleri de cehâlet ve önyargılardan kurtulma süreci olarak kişisel gelişim hakkındaki fikirlerin oluşmasında büyük bir etkiye sahiptir. Genel olarak, XIX. yüzyıl Rusya'sında insanın kendini geliştirmesine ilişkin fikirler çok çeşitli ve derindir ayrıca Rus kültürünün, felsefesinin ve sosyal düşüncesinin gelişimi üzerinde etkin bir süreçtir.

'Çirkin kadınlar özgürce düşünebilir'[6] (Turgenyev, 2023: 106) ifadesi, Yevgeni Bazarov'un nihilist görüşlerinin tipik bir örneği olan keskinlik ve alaycılıkla karakterize edilir. 'Özgürce düşünebilir', bir kişinin genel kabul görmüş normlara ve dogmalara uymadan bağımsız ve eleştirel düşünebilme yeteneği anlamına gelir. 'Çirkin kadınlar', bu bağlamda doğrudan fiziksel çirkinlik anlamında değil, mecazi anlamda, çoğunluktan farklı olan, 'herkes gibi olmayan' insanları ifade etmek için kullanılır. Bu ifade, XIX. yüzyılda yaygın olan, kadınların bağımsız ve özerk düşünme yeteneğine sahip olmadıkları, kaderlerinin itaat ve geleneklere bağlılık olduğu klişesini yansıtmaktadır. O dönemde benimsenen ocağın bekçisi, anne ve eş rolü, kadınların

[5] Zemstvo – Devrim öncesi Rusya'da: soyluların çoğunlukta olduğu yerel kırsal özyönetim organı.

[6] Bu ifadenin motamot çevirisi: 'Kadınlar arasında sadece ucubeler özgürce düşünür'.

entelektüel yeteneklerine ilişkin kalıp yargıların ve önyargıların oluşmasına katkıda bulunmuştur. Kadınların entelektüel gelişimleri gereksiz ve hatta zararlı görülmüştür. Eski kuşak, kadınların toplumdaki rolüne ilişkin geleneksel görüşlere bağlı kalırken, yeni kuşağın temsilcisi olan Bazarov radikal ve kışkırtıcı fikirler dile getirmiştir. Cinsiyet eşitliği, her kadının özgürce düşünebilmesi ve potansiyelini gerçekleştirebilmesi için verilen bu mücadele bugün bile geçerliliğini yitirmemiştir.

2.7. Yaşam ve Ölüm

Varoluşun trajedisinin farkına varılması, dünyayı gerçekçi ve hatta kötümser bir ışık altında gören bir nihilist olan Bazarov'un dünya görüşünün önemli bir parçasıdır. Berdyayev'e göre, ulusal karakterde derin kökleri olan Rus nihilizmi, yarı aydınlanmanın etkisi altında inanç ve geleneksel değerler zayıfladığında tehlikeli biçimler alabilir (Berdyayev, 2006: 87). Bu dönemde Rus soyluları arasında, babalarından miras kalan geleneksel Ortodoks Hristiyan fikirlerinin, deizm ve şüphecilik gibi Aydınlanma'nın yeni eğilimleriyle giderek daha fazla çatışma hâlinde olduğunu belirtmek gerekir. Günlük hayata nüfuz eden bu fikirler, insanların bakış açısı ve davranışları üzerinde giderek artan bir etkiye sahip olmuştur (Lotman, 2014: 280).

Yaşamın anlamı, ölümün kaçınılmazlığı ve insanın dünyadaki yeri üzerine derin düşünceleri aşağıdaki gibi özdeyişlerde yansıtılmıştır: 'Her insan pamuk ipliğine bağlıdır ve ayaklarının altında her an koca bir uçurum meydana gelebilir, üstelik bu yetmezmiş gibi kendi kendine sorun yaratır, kendi yaşamını berbat eder' (Turgenyev, 2023: 155). Yazar, Bazarov'un ölüme karşı alaycı tutumu ve hayata karşı kayıtsızlığıyla, insan varlığının kırılganlığını ve insanların kendi kendilerini yok etme eğilimini vurguluyor. İnsanın olumsuz düşüncelere eğilimi aceleci davranışları hayatını kontrol edememesi çoğu zaman olumsuz sonuçlara yol açar.

'Ölüm eskiden beri var ama herkes onu yeniymiş gibi karşılıyor' (Turgenyev, 2023: 271) tıpkı 'Ölüm seçmez, herkesi alıp götürür', 'Ölümü satın alamazsın', 'Ölüm dünyevi bir meseledir' Rus atasözleri gibi bizi hayatımız hakkında düşünmeye, ölümün herkes için ortak bir olgu olduğunu, ancak her insanın onu yeni, benzersiz bir şekilde ve benzersiz bir deneyim olarak yaşadığını düşünmeye teşvik eder.

İfadelerin bugün için önemi, bugün bile bir insanın her anı takdir etmesi, hayattan zevk alması ve gelecek hakkında çok fazla endişelenmemesi gerektiğidir. Rasyonalizm, kahramanın kayıtsızlık maskesinin arkasına saklamaya çalıştığı derin yalnızlığı ve umutsuzluğu gizler. Böylece Bazarov, herkesin kendi mutluluğunun (veya talihsizliğinin) demircisi olduğuna ve sorunları için koşulları veya diğer insanları suçlamaması gerektiğine inanır.

Bazarov'un '… devin bütün görevi, hiç kimseyi ilgilendirmese de düzgün biçimde ölmek …' (Turgenyev, 2023: 271) cümlesi trajedinin farkındalığıyla doludur. İnsan varoluşunun trajedisi, ölüm karşısındaki yalnızlıkta, birçok çabanın anlamsızlığında ve tanınma eksikliğinde kendini gösterir. İnsan yaşamın sonlu olduğunu, ölümün kaçınılmaz olduğunu ve sonunda bu gerçekle baş başa kalacağını fark eder. Bu ifade yaşam ve ölüme karşı karmaşık ve derin bir tutumu ifade eder. Kişinin yaşamına değer vermesi, kaçınılmaz son karşısında onurunu ve direncini koruması ve nihayetinde kendi yaşamından ve ölümünden sorumlu olduğunun farkına varması gerektiğini öne sürer.

2.8. Ulusal Değerler

İ. Turgenyev'in eserlerinde, her biri kendi karakterine, kaderine ve bakış açısına sahip çok yönlü, karmaşık kişilikler sunulmaktadır. Bunlar farklı nesillerden, farklı sosyal tabakalardan, farklı inançlardan insanlardır. Ancak hepsinin ortak bir yönü vardır: kendi ulusal özellikleri, tarihleri ve kültürleriyle Rus insanlarıdır. Bu doğrultuda Turgenyev, Rus karakterinin karmaşıklığını ve çok yönlü doğasını sıklıkla karakterize etmiştir. Bazarov, Rus halkını birkaç cümleyle karakterize eder. İlk cümle 'Rus insanın en iyi yanı, kendi hakkında kötü düşünebilmesidir' (Turgenyev, 2023: 63). Rus ulusal karakterinin kapsamlı bir tanımı olmasa da alçakgönüllülüğün, maneviyatın, şefkatin ve özveriye hazır olmanın önemini vurgulamaktadır. Berdyayev de Rus doğasının ebedî bir tövbe eğilimine sahip olduğundan, vicdan çalışmasının onda her zaman onur çalışmasına, ağırlıklı olarak Batılı, kökeninde şövalyece olan haysiyet duygusuna üstün geldiğinden

bahsetmiştir (Berdyayev, 2006: 24). Bu ifade, Rus ulusal karakteriyle ilişkilendirilen değerlere dair oldukça karmaşık ve çelişkili bir fikri ortaya koymaktadır. Rus erkeğinin kendini küçümseme, kendi özsaygısını hafife alma eğilimi genellikle Hristiyan erdemleri olan alçakgönüllülük ve tövbe ile ilişkilendirilir. Alçakgönüllülük çoğu zaman gerçek maneviyatın bir işareti olarak görülmüştür. Rus kültüründe fedakârlığın değeri geleneksel olarak önem taşımaktadır. Tarihçi S. Solovyov'un ifadesine dayanan D. Lihaçov, diğer birçok halkın aksine Rusların hiçbir zaman aşırı bir ulusal gururdan muzdarip olmadıklarını yazmıştır. Aksine, özellikle XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında, kültürlerinin eksikliklerini sıklıkla abarttıklarında, kendilerini küçümseme ile karakterize olmuşlardır (Lihaçov, 1984: 39). Rus halkı genellikle iç gözlem ve özeleştiriye yatkındır, sürekli olarak kendilerinde hata ve kusurlar bulurlar. Rus ulusal karakterinin ayırt edici bir özelliği vicdan, 'vicdanın köleliği', ahlaki anlayış, ilkel 'kolektivizm' ya da daha doğrusu kamu çıkarlarının bireyin çıkarlarının üzerinde tutulmasıdır (İvanov, 2008: 8). Sürekli şüphe, yüksek talepler ve kendi içinde hayal kırıklığı sadece Bazarov'da değil, aynı zamanda Rus edebiyatının diğer kahramanlarında, yani Piyer Bezuhov, Andrey Bolkonski ('Savaş ve Barış', L. Tolstoy), İvan Karamazov ('Karamazov Kardeşler', F. Dostoyevski) ve diğerlerinde de görülür. Bu nitelik sadece Ruslara özgü olmasa da, Rus kültüründe özel bir önem kazanmış ve ulusal kimliğin unsurlarından biri hâline gelmiştir.

İkinci cümle 'Rus köylüsü, Radcliffe'in bir zamanlar hep bahsettiği o gizemli yabancıdır. Onu kim anlayabilir ki? Kendisi bile kendini anlamaz' (Turgenyev, 2023: 219) cümlesi, o dönemin entelektüellerinin halka karşı tutumunu yansıtmaktadır. Kavramın kendisi ulusal ve geleneksel karakter özelliklerine sahip Rus erkek köylü imajını temsil eder. Doğası gereği güçlü, dayanıklı, çalışkan, sabırlı, nazik olan Rus köylüsün ne yapacağı kestirilemez. Rus halkının tarihini, kültürünü ve manevi arayışını yansıtan karmaşık bir karakterdir. Kuşkusuz yazar bu ifadeyle iki farklı dünyayı karşılaştırmaya çalışmakta, XIX. yüzyıl Rusyasında eğitimli soylular ile köylüler arasındaki derin uçurumu tasvir etmektedir.

Bazarov'un 'Aristokrasi, liberalizm, progres, prensip, baksanıza hepsi yabancı sözcük … Hepsi de yararsız! Rus insanının bedava verseniz bile bunlara ihtiyacı yok' (Turgenyev, 2023: 71) cümlesi, XIX. yüzyıl Rusyasındaki 'yeni neslin', geleneksel değerleri yeniden düşünme ve yeni gelişim yolları arama arzusunun kısa ve doğru bir ifadesidir. Böylece Bazarov, ideolojik olanlar da dâhil olmak üzere her türlü otoriteyi reddeder. Onun ve o dönemin 'yeni kuşağı' için somut bilgi, pratiklik ve yararlılık, halkla yakınlaşma vb. en değerli şey hâline gelir. Zamanla bu söz, sadece akılda kalıcı bir ifade olmakla kalmadı; diğer birçok yaygın 'kanatlı söz' gibi, edebî kaynağının dışına çıkarak kolektif hafızada kalıcı bir yer edindi. Dolayısıyla, bu işleviyle, kültürel alanda ödünç alınan terminolojiye yönelik tutumun bir işareti hâline gelmiş; ulusal kimlik, dil ve yabancı etki bağlamında karmaşık sosyokültürel anlamlar barındırmaktadır.

2.9. Dinî Değerler

Romanda 'babalar' ve 'çocuklar' arasındaki çatışma, romanda yalnızca sosyal görüşleri değil, aynı zamanda dinî değerleri de içeren geniş bir dünya görüşü ayrılığını temsil eder. Özellikle 'babalar', Ortodoksluğa dayanan geleneksel değer sistemine sıkı sıkıya bağlıdır. Onlar için inanç sadece bir ritüel ya da gelenek değil, hayatın önemli bir parçası, ahlaki ilkelerin ve tesellinin kaynağıdır. Bazarov'un şahsında 'oğullar' bu değerleri reddeder bunun yerine bilim ve akla dayalı kendi değerlerini sunarlar. Bazarov için Tanrı yoktur, ruh yoktur, ölümden sonra yaşam yoktur. O sadece görülebilen ve dokunulabilen bilime ve deneyime inanır. Bazarov'un dine karşı tutumu geleneksel dünya görüşüne bir meydan okumadır, 'babalara' bir meydan okumadır. Romanın sonunda, ölümünden önce, bir nihilist olan Bazarov bir rahip çağırır. Bu bölüm farklı şekillerde yorumlanabilir. Belki de nihilizmine rağmen hâlâ bir parçası olduğu gelenek ve kültürün gücünün farkına varmasıdır. Belki de inancındaki bir zayıflık ve şüphe anıdır.

Dinî değerler 'Babalar ve Oğullar'da ana bir tema değildir; anlatının bir arka planı ya da unsurudur. Romanda, geleneğe bir saygı duruş olarak Kirsanov ailesinin kiliseyi ziyareti anlatılır. Arkadi yatmadan önce dua eder, ancak, Bazarov'un ölümü, onun hayatı boyunca göz ardı ettiği varoluşun manevi yönüyle yüzleşmesini beraberinde getirir. Bu bağlamda, eserdeki şiirsel ve

felsefi ifadelerden biri, yazarın 'Mezarda yatan ne denli tutkulu, ne denli günahkâr ve ne denli isyankâr bir yürek olsa da, mezarın üstünde biten çiçekler bize masum gözleriyle sakin sakin bakar ve yalnızca edebi huzurundan ya da doğanın o büyük 'kayıtsız' huzurundan değil edebi bir uzlaşmadan ve edebi bir yaşamdan da söz ederler …' (Turgenyev, 2023: 280) ifadesidir. Kalp, insan doğasının karmaşıklığını ve çelişkili doğasını vurgulayan 'tutkulu, günahkâr, isyankâr' sözleriyle nitelendirilir. Ölümden sonra bile, mezarda, bir insanın kişiliği başkalarının anısında yaşamaya devam eder. Mezardaki çiçekler, yaşam, ölüm ve kaçınılmazlık ile kurulan ebedî bir uzlaşmanın sembolüdür. Aynı zamanda doğada, nesillerin değişiminde ve varoluşun sonsuz döngüsünde süregelen hayatın devamlılığını temsil ederler. İnsan, tüm tutkuları ve arzularıyla, dünyanın yalnızca geçici bir parçasıyken; doğa ebedî ve değişmezdir. İnsan ölümden sonra huzur bulur ve doğa, hiçbir şey değişmemişçesine hayatını sürdürmeye devam eder. Zira insan, doğanın bir parçasıdır ve ölümle birlikte ona geri döner; bu dönüşte ebedi huzura kavuşur.

Sonuç

Bir yazar olarak Turgenyev, canlı, akılda kalıcı imgeler ve karakterler yaratma yeteneği ve insan doğası, sosyal ilişkiler ve felsefi konular hakkındaki gözlemleriyle tanınır. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' romanı insanın bilgeliğini, yaşamını ve inançlarını özlü, orijinal biçimde ifade etme yeteneği anlamına gelen aforistik bir üslupla karakterize edilir. Romanındaki özdeyişler, karakterlerin sadece parlak ve akılda kalıcı ifadeleri değil, aynı zamanda dünya görüşlerinin, değerlerinin ve inançlarının özüdür. Bu aktarımlar, sosyokültürel değerleri kısa ve öz biçimde ifade ederek insan deneyiminin özüne nüfuz etmeye yardımcı olur, duyguların ve ilişkilerin incelikli ayrıntılarını yardımcı olur.

Çalışmada, özellikle, özdeyişlerin çoğunun diyalog formunda ortaya çıktığı ve doğası gereği ironik olduğu; karakterlerin ve yazarın çevrelerindeki dünyaya karşı eleştirel bir tutum takındığı gözlemlenmiştir. Çalışmada, özdeyişlerin çoğunun diyalog formunda ortaya çıktığı ve doğası gereği ironik olduğu; karakterlerin ve yazarın çevrelerindeki dünyaya karşı eleştirel bir tutum takındığı gözlemlenmiştir. Romandaki özdeyişlerin çoğu, başta nihilist Bazarov olmak üzere karakterler arasında hayatın anlamına, insanın amacına ve toplumdaki rolüne dair derin tartışmalar sunmaktadır.

Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' romanındaki geleneksel değerlere bağlılık, bununla birlikte, günümüz Rusya'sında gözlemlenen millî geleneklere ve manevi kimliğe dönüş eğiliminin tarihsel zeminini oluşturur. Analizimiz, 'babalar' ve 'oğullar' arasındaki çatışmanın sadece sosyal değil, aynı zamanda dünya görüşüne dair çok katmanlı bir yapıda olduğunu ortaya koymuştur. Romandaki sosyokültürel değerler; kişisel, sosyal, ailevi, maddi, eğitimsel, yaşamsal (yaşam ve ölüm), ulusal ve başta dinî değerler olmak üzere karmaşık bir yelpazede temsil edilmektedir. Bu dönüş eğilimi, çalışmada gösterdiği gibi, 19. yüzyıldaki kuşak çatışmalarının güncel bir izdüşümüdür. Günümüzde, Ortodoksluk güçlü bir ahlaki muhafazakârlığın ve Batı'dan gelen liberal değerlere karşı duruşun temel taşıdır. Daha doğrusu, bu duruş, Rusya'nın kendi 'özel yolunu' vurgulayan, ulusal gelenekleri yeniden canlandırmaya yönelik politikaları desteklemektedir. Özdeyişlerin sistematik analizi, XIX. yüzyıl Rusya'sının sosyal değişimleri ve sosyokültürel değerleri hakkında derin bir anlayış kazanmamızı sağlarken; kuşakların ebedî çatışması ile fikirlerin evrimi üzerinden Rusya'ya özgü değerler silsilesinin farkına varmamızı sağlamıştır. Nihayetinde, Turgenyev'in eseri, nesiller arası kültürel, siyasi ve ahlaki anlaşmazlıkların tarihsel sürekliliğini belirlemede hâlâ geçerliliğini korumaktadır.

Kaynakça

Atasoy, E. (2022). İ.S. Turgenyev'in 'Babalar ve Oğullar' ve Orhan Kemal'in 'Eskici ve Oğulları' Eserlerindeki Zıt Karakterlerin Rollerinin Sosyal Gerçekçilik Bağlamında İncelenmesi. Ardahan Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. Ardahan.

Bak, H. (2016). Türk Dili ve Rus Dilindeki Aşk ve Dostluk ile İlgili Özdeyişler Üzerine Bir Değerlendirme. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 56, 169-175.

Berdyayev, N. (2006). Duhovnıye osnovı russkoy revolyutsii. Moskva.

Çelik, S. (2019). Babalar ve Oğullar ile Mâi ve Siyah Adlı Romanların Tipolojik Yöntemle Karşılaştırılması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, c. 12, Ekim, 66, 47-55.

Coşkun Karataş, N. (2014). Rusya'da Nihilizmin Gelişmesi ve Edebiyata Yansıması. İdil (3.12), 37-52.

Dalkılıç, L., & İpek , K. (2024). Rus Dili Örneği Üzerinden Kanatlı İfadeler. Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi, (6), 76-98.

Gorbaneva, A. (2015). Vremya Otsov v Romane İ.S. Turgenyeva 'Otsı i Deti'. Vestnik Dagestanskogo Gosudarstvennogo Universiteta, 30(3), 7-11.

İvanov, V. (2008). Russkiy Mir i Sotsıal'nıye Realii. Moskva: Serebr. Niti.

İvanov, Ye. (2016). Lingvistika Aforizma. Mogilyov: MGU im. A. A. Kuleşova.

Lihaçov, D. (1984). Zametki o Russkom. Moskva: Sovetskaya Rossiya.

Lotman, Yu. (1982). İ. S. Turgenyev. Yu. Lotman, İstoriya Russkoy Literatur, c. 3, 120-159. Leningrad: Nauka.

Lotman, Yu. (2014). Besedı o Russkoy Kulture: Bıt i Traditsii Russkogo Dvoryanstva (XVIII.- naçalo XIX. veka). SPb: Azbuka, Azbuka-Attikus.

Muhovitskaya, K. (2015). Morozovı. Dinastiya Metsenatov. Moskva: Entrast Treyding.

Olcay, T. (2005). İvan S. Turgenyev. İstanbul: Multilingual yabancı dil yayınları.

Parer, Ö. (1994). İvan Sergeyeviç Turgenev'in Rudin, Soylu Yuvası ve Babalar ve Oğullar adlı romanlarındaki karakterlerin analizi. Ankara Üniversitesi Yüzksek Lisans Tezi . Ankara.

Rudkeviç, E. (2007). Sistema Tsennostey Obşçestva: Strukturnıy Analiz. Vlast', № 1, 92-94.

Turgenyev, İ. (2023). Babalar ve Oğullar. (Çev. U. Büke) İstanbul: Koridor Yayıncılık.

Turgenyev, İ. (2023). Otsı i Deti. Moskva: İzdatel'stvo AST.

Velihovski, L., Kandaurova, T. (2005). Pavel i Sergey Tretyakovı - Blagotvoriteli, metsenatı, kollektsıoneri, obşçestvennıye deyateli. L. Velihovski, Kandaurova, T. Dokument. Arhiv. İstoriya. Sovremennost'. (s. 119-129). Yekaterinburg: İzdatel'stvo Uralskogo Universiteta. 15.03. 2025, https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/30639/1/dais_05_10.pdf

Vereşçagin, Y., Kostomarov, V. (2005). Natsıonalno-Kul'turnaya Spetsifika Yazıkovıh Aforizmov. Y. Vereşçagin, V. Kostomarov. Yazık i Kultura (s. 186-195). Moskva: İzdatel'stvo İNDRİK.

Çatışma beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal kuruluş ile İlişkisi bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.